

Kombinasjon av tidligpensjon og arbeid

Inntekts- og formuesutvikling 2012-2018 for personer født i 1949

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2020 / 26

Tor Morten Normann

Tor Morten Normann

Kombinasjon av tidligpensjon og arbeid

Inntekts- og formuesutvikling 2012-2018 for
personer født i 1949

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 18. august 2020

ISBN 978-82-587-1152-7 (trykt)
ISBN 978-82-587-1153-4 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Denne rapporten følger inntekts- og formuesutviklingen i perioden 2012 til 2018 for personer født i 1949. Formålet er å belyse hvordan valg med hensyn til kombinasjon av yrkesaktivitet og uttak av alderspensjon i 2012 har påvirket utviklingen i de påfølgende årene. Rapporten følger personer som var bosatte ved utgangen av 2012 og 2018, og ser på inntekt og formue både på person- og husholdningsnivå.

Rapporten er finansiert av Arbeids- og sosialdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 30. juni 2020.

Ann Kristin Brændvang

Sammendrag

Etter pensjonsreformen i 2011 ble det mulig for personer 62 år og eldre å kombinere uttak av alderspensjon med yrkesinntekt. I denne rapporten følger vi 1949-kullet, som ble 62 år i 2011. Ved hjelp av data fra inntekts- og formuesstatistikken kan vi analysere inntekts- og formuesutviklingen for disse personene i årene mellom 2012 og 2018. Vi har delt dem inn i grupper etter hvilken status de hadde når det gjaldt yrkesaktivitet, alderspensjon, uføretrygd og offentlig AFP i 2012. Hovedvekten i rapporten legges på inntekts- og formuesforskjeller mellom dem som kombinerte yrkesaktivitet og alderspensjon i 2012 og dem som var yrkesaktive uten å ta ut alderspensjon.

Nesten en av fem 63-åringer i 2012 kombinerte yrkesaktivitet med alderspensjon, og menn var i klart flertall i denne gruppen. En av tre var yrkesaktive uten å ta ut pensjon. Yrkesaktiviteten falt ganske jevnt i disse to gruppene i de påfølgende årene. Samtidig økte andelen med alderspensjon også blant de yrkesaktive som ikke tok ut i 2012, og passerte 29 prosent i 2015

Personer som kombinerte yrkesaktivitet og alderspensjon i 2012 hadde i utgangspunktet et betydelig høyere personlig inntektsnivå enn andre, også sammenlignet med yrkesaktive uten alderspensjon i 2012. Denne forskjellen vedvarte fram mot 67 års alder, før den stort sett ble utlignet når de aller fleste gikk ut av arbeidslivet og fikk alderspensjon som viktigste inntektskilde. Yrkesinntektene i de to gruppene av yrkesaktive var relativt like gjennom hele perioden, så forskjellen mellom dem kom i all hovedsak fra uttaket av alderspensjon. På slutten av perioden finner vi den høyeste inntekten blant menn som var yrkesaktive uten å ta ut pensjon i 2012.

Husholdningsinntektene følger i all hovedsak samme utvikling som personinntektene. Men når vi tar hensyn til stordriftsfordeler og ser på inntekt per forbruksenhet, blir forskjellene mellom grupper mindre enn når vi kun ser på personinntekter.

Valget om å ta ut tidlig alderspensjon ved siden av yrkesaktivitet eller ikke i 2012 ser ikke ut til å ha skapt forskjeller i formuessituasjonen, til tross for at de som valgte å kombinere stort sett har hatt et høyere inntektsnivå i den perioden vi ser på. Både finansformuen og realformuen økte for begge grupper, og selv om de som valgte å kombinere yrkesaktivitet og pensjon i 2012 gjennomgående hadde noe høyere bruttoformue enn dem som bare var yrkesaktive, oppveies det at av den gjennomsnittlige gjelden også var høyere. I sum lå dermed gruppene nesten på eksakt samme nivå for personlig nettoformue gjennom hele perioden.

Vi har også sett på nåverdien av hittil opptjente pensjonsrettigheter i 2017 for dem født i 1949, det vi kaller pensjonsformue. De som startet uttak av alderspensjon i kombinasjon med yrkesaktivitet i 2012 hadde en gjennomsnittlig pensjonsformue på 5,1 millioner kroner i 2017. Gjennomsnittet for dem som var yrkesaktive uten å ta ut alderspensjon i 2012 var 6,1 millioner kroner. Noe av denne forskjellen kan skyldes at førstnevnte gruppe i større grad har tatt ut deler av pensjonsformuen før 2017, som vi nettopp ser av inntektsforskjellene i årene før kullet fylte 67 år.

Abstract

This report shows how different choices regarding the combination of old-age pension and work in 2012 affected income and wealth in the following years until 2018. Using data from income and wealth statistics, we select persons born in 1949 and separate them into groups by their labour market and pension status. The focus is on those who combined work and old-age pension in 2012 and those in work without receiving old-age pension.

Almost one out of five persons aged 63 in 2012 combined work and pension. Among these, men were in majority. One out of three were in work without receiving pension. In both groups, the work activity fell steadily in the following years. At the same time, the number of recipients of old-age pension increased among those who did not receive this benefit in 2012. In 2015, 29 per cent of these received pension.

The level of income was higher among those combining work and old-age pension in 2012, also compared to those in work without receiving pension. This difference persists up to the age of 67, when most persons retracted from work and pensions become the main income for most. Then, differences in income are equalized. In both groups, the labour market income is quite equal throughout the whole period, and the difference in income is mainly caused by pensions. At the end of the period, the highest level of income is found among men who in 2012 were in work without receiving pension.

Differences and development of household incomes mainly follow the pattern of personal incomes. But still, differences are a bit smaller between groups when looking at income adjusted for household composition.

Choosing to receive or not to receive pension in combination with work in 2012, does not appear to have resulted in major wealth inequalities although those combining had higher levels of income during our period of analysis. Both financial and real wealth increased in both groups. The gross wealth was higher for those combining work and pension in 2012, but they also had higher debts. In sum, net wealth was therefore almost equal for these two groups throughout the whole period.

By using data on the estimated value of earned pension rights in 2017, we have looked at the pension wealth for those born in 1949. Those who started receiving pensions in 2012 had an average pension wealth of 5,1 million NOK. The average for those in work without receiving pension in 2012, the average value was 6,1 million NOK. The fact that the first group to a larger extent withdrew some of their pension wealth also before 2017, may have contributed to this difference.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
Innhold	6
1. Bakgrunn og formål	7
1.1. Inndeling i ulike grupper	8
1.2. Kjønnetegnet ved gruppene	9
2. Yrkesaktivitet og alderspensjon 2012-2018	12
3. Inntekt og inntektsutvikling 2012-2018	15
3.1. Inntektsutvikling og -sammensetning 2012-2018	15
3.2. Husholdningsinntekter 2012-2018.....	21
4. Formue og formuesutvikling 2012-2018	25
4.1. Bruttoformue	25
4.2. Gjeld og nettoformue.....	27
5. Pensjonsformue 2017	29
5.1. Høyest pensjonsformue for dem som ventet med uttak	29
Referanser	32
Figurregister	33
Tabellregister	34

1. Bakgrunn og formål

Fra og med 2011 kunne de fleste 62-åringene fritt ta ut alderspensjon i kombinasjon med yrkesinntekt, gitt visse betingelser (se forklaring). Statistikken både fra NAV og SSB viser at i overkant av 30 prosent av 62-åringene velger å ta ut alderspensjon, og at relativt mange kombinerer dette med yrkesaktivitet (www.ssb.no/aldpensj, NAV 2020).

Helt fra starten av har det vært flere menn enn kvinner som har benyttet seg av muligheten til å ta ut alderspensjon tidlig, og man så tidlig at de gjennomsnittlige inntektene var høyere blant dem som tok ut alderspensjon før fylte 67 år enn de som ikke gjorde det (Claus m.fl 2013). Det har også vært tydelig at de som kombinerte alderspensjon og yrkesinntekt i gjennomsnitt hadde betydelig høyere samlet inntekt enn dem som hadde yrkesinntekt uten å ta ut tidlig alderspensjon, og at personer under 67 år som mottok alderspensjon, hadde høyere samlet inntekt enn de som ikke mottok alderspensjon i årene før og etter pensjonsreformen trådte i kraft (Strøm m.fl 2014).

I årene før 2011 var det en betydelig inntektsvekst i den eldre befolkningen. Muligheten til å kombinere alderspensjon og yrkesaktivitet medførte ytterligere inntektsvekst også etter 2011, spesielt for dem som valgte å kombinere (Strøm 2015). Tidligere analyser har også vist at dette medførte en økt sparing og økt formue for denne gruppen (Melby 2016).

Alderspensjon gjennom folketrygden skal sikre inntekt til livsopphold i alderdommen, samt gi mulighet for gradvis overgang fra arbeid til pensjon. Utbetalingen av alderspensjon avhenger av inntekten gjennom livet og hvor mange år man har bodd i Norge. Samtidig er alle sikret et minste pensjonsnivå selv om man ikke har vært yrkesaktiv. Etter innføringen av pensjonsreformen 1.1.2011 gjelder ulike regelverk for forskjellige årskull.

I denne rapporten ser vi på uttak av alderspensjon fra og med fylte 62 år. Da gjelder regelen om at man kan starte uttak av alderspensjon fra måneden etter fylte 62 år hvis man har høy nok opptjening. Vilåret for uttak er at personen har opptjening på et nivå som tilsier at den pensjonen vedkommende vil få ved fylte 67 år minst må tilsvare minste pensjonsnivå. Man må også oppfylle hovedregelen om å ha bodd i Norge i minst tre år etter fylte 16 år og fortsatt være medlem av folketrygden for å ha rett til alderspensjon. Vårt datagrunnlag kan ikke gi informasjon om man oppfylder vilkårene for uttak, bare om man faktisk har mottatt alderspensjon.

Mer om regelverk finnes her:
<https://www.nav.no/no/Person/Pensjon/Alderspensjon>.

I denne rapporten skal vi se litt nærmere på hvordan ulike valg når det gjelder kombinasjon av tidlig alderspensjon og yrkesaktivitet har påvirket inntekt og formue på litt lengre sikt. Vi tar utgangspunkt i inntektsåret 2012. Det var året etter at det ble mulig med fleksibelt uttak av alderspensjon, og vi forutsetter at ordningen da var godt kjent, og det eksisterte noen erfaringer med det å ta ut alderspensjon før den tidligere pensjonsalderen på 67 år. Vi tar da utgangspunkt i fødselskohorten fra 1949, og personene i den kohorten som var bosatte ved utgangen av 2012 og i 2018. De fylte 63 år i løpet av 2012 og de aller fleste av dem hadde mulighet til å starte uttak av alderspensjon allerede i 2011. Unntakene er dem som ikke oppfylte kravene til trygdetid eller minimum opptjening. Mange av

dem som valgte tidligpensjon eller offentlig AFP i denne fødselskohorten mottok dermed pensjon hele inntektsåret 2012.

Vi følger 1949-kohorten i perioden fra 2012 til 2018, da disse personene fylte 69 år. Da forventer vi at relativt mange er over i det vi kan kalle vanlig alderspensjon i betydningen at de har avsluttet yrkeskarrieren og tar ut full alderspensjon. Samtidig vil alle uføre ha gått over til å bli mottakere av alderspensjon i mer enn ett helt inntektsår. Vi skal se på inntektsutvikling, formue og deres tilknytning til arbeid gjennom perioden.

1.1. Inndeling i ulike grupper

For å se hvordan ulike valg i 2012 med hensyn til uttak av alderspensjon og yrkesaktivitet påvirket inntekts- og formuesutviklingen, deler vi personer født i 1949 inn i ulike grupper basert på kombinasjon av arbeid og pensjon, samt uføre og mottak av avtalefestet pensjon (AFP) i offentlig sektor¹. De fire gruppene, samt en restgruppe, er da gjensidig utelukkende og definert på denne måten i prioritert rekkefølge:

1. Personer som mottok alderspensjon og var yrkesaktive. Med yrkesaktive menes her yrkesinntekt over 2G i 2012 (tilsvarende 162 306 kroner)
2. Personer som var yrkesaktive (yrkesinntekt over 2G), men ikke mottok verken alderspensjon eller uførepensjon.
3. Personer som mottok uførepensjon fra folketrygden.
4. Personer som mottok offentlig AFP.
5. Andre (Personer som ikke faller inn i noen av gruppene over. Det vil da typisk være personer med lav yrkesaktivitet, men som ikke mottar uføretrygd eller offentlig AFP, eller personer som mottar alderspensjon uten å være i arbeid)

Denne analysen skal i all hovedsak fokusere på gruppe 1 og 2, selv om vi også vil referere til gruppe 3 og 4. Gruppe 5 ser vi bort fra i denne rapporten.

Når vi tar utgangspunkt i 2012, har vi 52 943 personer født i 1949 som vi starter å følge og som også er registrert bosatte ved utgangen av 2018. I tabell 1 ser vi hvordan disse fordeler seg i de ulike gruppene vi har definert over. Inndelingen i grupper er basert på status ved utgangen av 2012. I løpet av den perioden vi ser på her, vil mange ha endret adferd og status sammenlignet med 2012, som igjen kan ha betydning for både inntekts- og formuesutviklingen. Utgangspunktet for denne analysen er hvordan valg tidlig etter at muligheten for uttak av alderspensjon åpner seg påvirker utviklingen i årene etter.

I alt 18,7 prosent, eller 9 915 personer i 1949-kohorten bosatte i 2012 og 2018 kombinerte uttak av alderspensjon med å være yrkesaktiv i løpet av 2012. Det betyr ikke nødvendigvis at de arbeidet samtidig som de mottok alderspensjon i og med at vi måler over et helt år. Noen kan ha vært yrkesaktive tidlig på året, og gått over til alderspensjon senere. Vi skal senere se hvor store andeler i denne gruppen som fremdeles var yrkesaktive i påfølgende år.

Den største gruppen er de som var yrkesaktive uten å ta ut alderspensjon, mens gruppen av uførepensjonister (uføretrygdede fra og med 2015) er nest størst. Relativt få defineres inn i gruppen som mottok offentlig AFP. De som havner i denne gruppen, vil da være personer som startet uttak av AFP i 2011, eller som hadde yrkesinntekt under 2G og startet uttak av AFP i løpet av 2012.

¹ Grunnen til at vi her skiller ut AFP i offentlig sektor, er at det er en tidligpensjonsordning til forskjell fra AFP i privat sektor, som er en tilleggspensjon. AFP i offentlig sektor kan ikke kombineres med uttak av alderspensjon fra folketrygden eller uføretrygd, og gir også svært begrensede muligheter til yrkesinntekt i tillegg.

Tabell 1.1 Gruppeinndeling etter status i 2012, personer født i 1949 og bosatt i 2012 og 2018. Antall og prosent

	Antall	Prosent
Gruppe 1: Personer med alderspensjon og yrkesinntekt	9 915	18,7
Gruppe 2: Personer med yrkesinntekt men uten alderspensjon	16 958	32,0
Gruppe 3: Personer som var uførepensjonist	15 768	29,8
Gruppe 4: Personer som mottok offentlig AFP	2 140	4,0
Andre	8 162	15,4
Sum	52 943	100

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

1.2. Kjennetegn ved gruppene

De ulike gruppene vi har definert er ulikt sammensatt når det gjelder sentrale kjennetegn som også kan ha betydning for inntekt og formue. Vi skal derfor se litt nærmere på hvordan gruppene er sammensatt ut fra kjønn, utdanning og innvandrerbakgrunn, og også hvilke husholdninger de tilhører

Kjønn, utdanning og innvandrerbakgrunn

Tidligere analyser har vist at menn er i klart flertall blant dem som tar ut tidlig alderspensjon, noe som delvis skyldes at menn oftere har opptjent rettigheter og at kvinner i aktuell alder oftere er uføre (NAV 2020). Men også blant dem som har mulighet til å ta ut tidligpensjon er tilbøyeligheten størst for menn. Det er derfor ikke overraskende at menn er i klart flertall blant 63-åringene i gruppe 1 som kombinerte alderspensjon med yrkesaktivitet i 2012. Nesten åtte av ti i denne gruppen er menn.

Tabell 1.2 Grupper etter kjønn, utdanning og innvandrerbakgrunn. 2012. Antall og prosent

	Gruppe 1		Gruppe 2		Gruppe 3		Gruppe 4	
	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
Kjønn								
Menn	78,3	7 759	44,1	7 478	39,5	6 224	31,0	663
Kvinner	21,7	2 156	55,9	9 480	60,5	9 544	69,0	1 477
Utdanning								
Grunnskole	14,8	1 463	11,5	1 945	34,6	5 452	13,2	282
Videregående	59,6	5 906	46,1	7 813	51,9	8 189	50,3	1 076
Universitet og høyskole	25,7	2 546	42,5	7 200	13,5	2 127	36,5	782
Innvandrerbakgrunn								
Befolkningen ellers	98,3	9 742	93,5	15 861	94,0	14 826	97,6	2 089
Innvandrer fra EU/EØS etc.	1,3	133	4,3	726	2,1	325	1,7	36
Innvandrer fra Asia, Afrika etc.	0,4	40	2,2	371	3,9	617	0,7	15

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

I gruppe 2, som var yrkesaktive uten å ta ut alderspensjon, er kvinner og menn langt jevnere representert, men med en viss overrepresentasjon av kvinner. Som nevnt er dessuten kvinner betydelig overrepresentert blant uføre, spesielt i de eldste aldersgruppene (www.ssb.no/ufore). Dette gjelder naturligvis også i 1949-kohorten, der seks av ti uførepensjonister (gruppe 3) er kvinner. Enda klarere overrepresentert er kvinnene blant dem som mottok offentlig AFP. Denne gruppen er i utgangspunktet liten, og sju av ti er kvinner. Når det gjelder mottakere av offentlig AFP, ser vi i vårt datagrunnlag en tendens til at kvinner starter uttak av dette i yngre alder enn menn. Hadde vi for eksempel analysert 1948-kohorten, ville vi sett at kjønnene var nokså likt representert blant AFP-mottakere i 2012.

Totalt viser dette at kjønn er en viktig dimensjon i den inndelingen av analysegrupper vi har valgt. Siden vi også vet at det er inntektsforskjeller mellom kvinner og menn, vil det være relevant ta med kjønnsdimensjonen også når vi etter hvert skal se nærmere på inntekts- og formuesforskjeller i de ulike gruppene.

Går vi over til utdanning, og starter med dem som har grunnskolenivå som høyeste fullførte utdanning, ser vi at de er klart overrepresentert blant dem med uførepensjon (gruppe 3), mens de er underrepresentert i de andre gruppene. Personer

med videregående som høyeste fullførte utdanning er noe overrepresentert i gruppe 1 (yrkesaktivitet og alderspensjon), og tilsvarende underrepresentert i gruppe 2 (yrkesaktive). Personer med høyere utdanning er de som har størst sannsynlighet for å være i gruppe 2, og også i gruppe 4 (AFP), mens de er klart underrepresenterte blant de uføre.

Utdanningsforskjellene i de ulike gruppene reflekterer at personer som har høyere utdanning står sterkere på arbeidsmarkedet, og i mindre grad blir uføre. Men det kan også tyde på at de med høy utdanning utsetter uttak av tidligpensjon noe lengre enn andre. Dette kan påvirke inntektsforskjellen mellom gruppene som vi skal se nærmere på senere.

Vi har også sett på personenes innvandrerbakgrunn. Innvandrere utgjør i utgangspunktet en liten andel av den aktuelle kohorten, vel 3 000 personer, tilsvarende 5 prosent. Det er heller ikke store utslag når vi ser på representasjonen i de ulike analysegruppene våre. Likevel kan vi se at innvandrere er noe underrepresentert i gruppe 1 og 4, noe som mest sannsynlig skyldes ulikheter i opptjening gjennom yrkeslivet og dermed mulighet til å ta ut tidlig alderspensjon eller AFP.

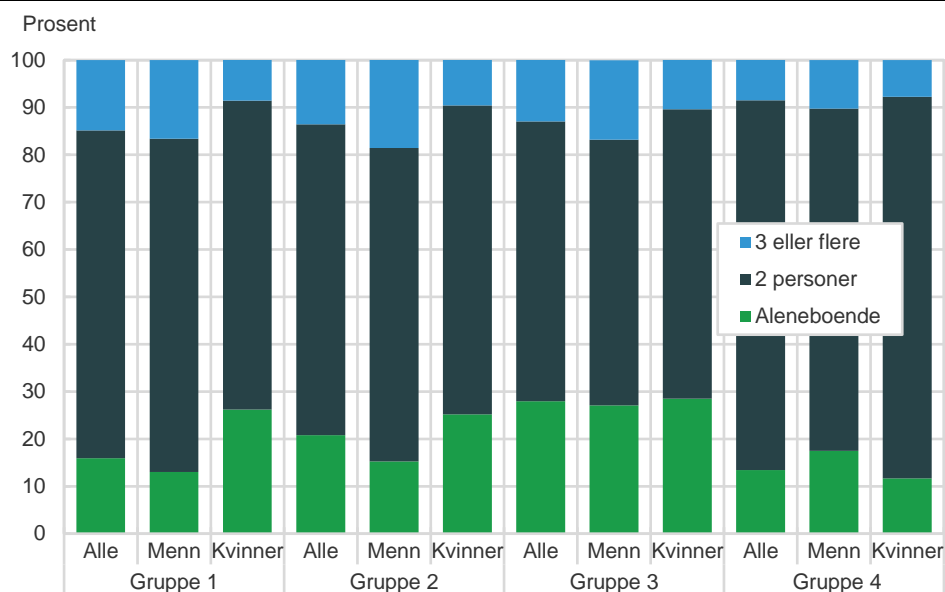
Hvis vi holder oss til fokuset på gruppe 1 og 2, er kjønnsforskjellen i gruppe 1 det absolutt mest fremtredende, mens det også er viktig å ha utdanningsgradienten i bakhodet. Personer med høyere utdanning har generelt en sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet enn andre, mens de med lavest utdanning sjeldnere tar ut tidlig alderspensjon, antagelig fordi de langt oftere blir uføre og oftere ikke tilfredsstillende vilkårene for tidligpensjon.

Husholdning

Husholdningsstørrelse og husholdningstype er en viktig faktor for økonomiske levekår. Husholdninger med flere inntekstakere vil ha stordriftsfordeler, og vi vet at enpersonshusholdninger oftere er utsatt for lavinntekt og økonomiske problemer. Samtidig vil større husholdninger, gjerne med barn, ha større forpliktelser knyttet til forsørgelse. Når vi nå skal se på husholdning, må vi også huske at denne kan endre seg i løpet av den perioden vi ser på. Nå gjelder nok dette i mindre grad for vår aldersgruppe enn for andre deler av befolkningen, men det skjer likevel i noen grad ved at noen flyttet sammen, fra hverandre eller at barn flyttet ut av husholdningene.

Figur 1.1 viser antall personer i husholdningene til personene i de fire gruppene i analysen i 2012. Der fremgår det tydelig at det typiske er at disse personene bodde sammen med én annen person, mens de sjeldnere bodde alene og enda noe sjeldnere sammen med flere enn én annen person. Som nevnt endrer dette seg litt over tid, og tendensen fram til 2018 er at husholdningene blir noe mindre. Gjennomgående bodde en noe større andel alene i 2018, mens i gruppe 1 og 2 bodde også en noe større andel i 2-personhusholdninger på bekostning av husholdninger med 3 eller flere personer.

Figur 1.1 Husholdningsstørrelse for personer etter gruppe og kjønn, 2012. Prosent

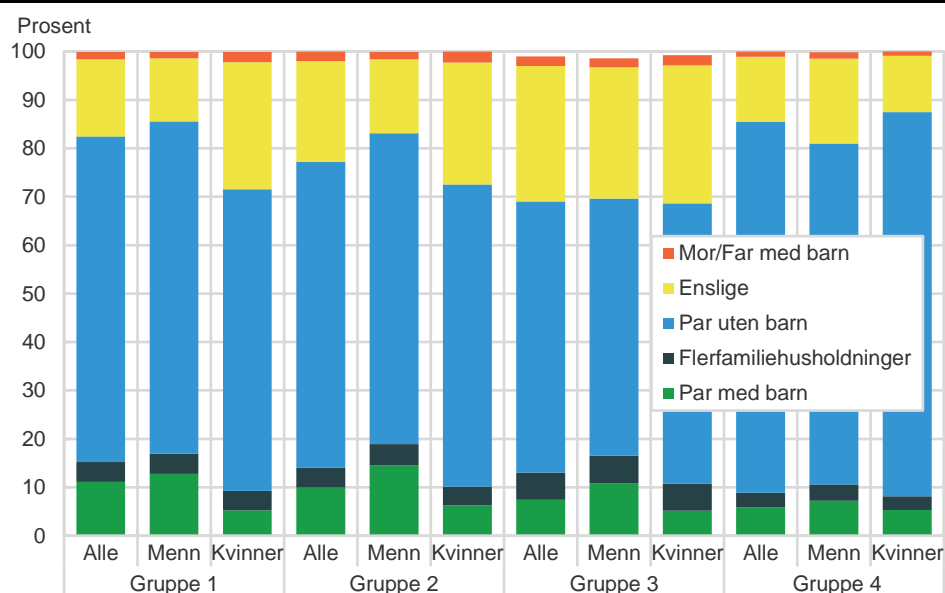

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 1.2 viser hvilke typer husholdninger personene i vårt utvalg tilhørte i 2012, fordelt på analysegruppe og kjønn. I samsvar med antall personer i husholdningen, ser vi at det vanligste i alle grupper og for begge kjønn var å tilhøre en parhusholdning uten barn. Størst andel aleneboende finner vi blant uførepensjonistene, der tre av ti bodde alene. Blant de yrkesaktive, både med og uten alderspensjon, bodde også en av fire kvinner alene. En noe større andel enn blant menn i de samme gruppene. Gitt at disse personene var 63 år i 2012 var andelen som bodde i en barnefamilie relativt liten, rundt en av ti i de fleste gruppene. Her er det også en tendens til at menn oftere tilhørte barnefamilier enn det kvinner gjorde.

Som for husholdningsstørrelse, viser figur 1.2 bare tall for 2012. Det som i hovedsak skjedde fram mot 2018, var at andelen i barnefamilier ble redusert, og at både andel i par uten barn og andel aleneboende økte noe.

Figur 1.2 Husholdningstype for personer etter gruppe og kjønn, 2012. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

2. Yrkesaktivitet og alderspensjon 2012-2018

Vår inndeling i grupper baserer seg på situasjonen i 2012. Personers tilknytning til arbeid og pensjon kan imidlertid endre seg over tid, og i denne delen skal vi se nærmere på 1949-kohortens yrkesaktivitet og uttak av alderspensjon i løpet av perioden 2012 til 2018. Dette vil gi et bedre grunnlag for å analysere inntekts- og formuesutviklingen senere. Vi holder oss her til gruppene som i utgangspunktet er definert med en relativt sterk tilknytning til arbeidsmarkedet ved at de har yrkesinntekt over 2G i 2012, nemlig dem som kombinerer yrkesaktivitet og alderspensjon det året (gruppe 1) og dem som er yrkesaktive uten å ta ut alderspensjon samme år (gruppe 2). Vi skal i tillegg se på kjønnsforskjeller siden vi har sett at gruppene er ulikt sammensatt, og også kort se på forskjeller mellom utdanningsgrupper.

Per definisjon var alle i både gruppe 1 og 2 definert som yrkesaktive med yrkesinntekt over 2G i 2012. I figur 2.1 ser vi hvor store andeler som var yrkesaktive ut fra tilsvarende definisjon i de påfølgende årene. Motsvarende vil alle i gruppe 1 per definisjon ha mottatt alderspensjon i 2012, mens ingen i gruppe 2 gjorde det. Figur 2.2 viser hvor store andeler som mottok alderspensjon i de respektive gruppene i de påfølgende seks årene.

Andelen yrkesaktive ble naturligvis betraktelig redusert i begge grupper og blant begge kjønn når vi ser hele observasjonsperioden under ett. Det er som forventet siden disse personene passerte 67 år i 2016 og var 69 år ved utgangen av 2018. Likevel var en god del personer yrkesaktive i 2018, og det er forskjeller etter hvilken gruppe de tilhørte i 2012. Forskjellene mellom kvinner og menn er imidlertid større enn forskjellene mellom gruppe 1 og 2 totalt.

I alt reduseres yrkesaktiviteten noe mer blant dem som ikke tok ut alderspensjon i 2012 (gruppe 2) enn blant dem som gjorde det (gruppe 1). I 2018 var 26 prosent av dem i gruppe 1 fremdeles yrkesaktive, altså året de fylte 69 år. Blant dem i gruppe 2 var tilsvarende andel 23 prosent. Ved utgangen av observasjonsperioden i 2018 ser vi også at alle i gruppe 1 mottok alderspensjon, mens 96 prosent i gruppe 2 gjorde det samme.

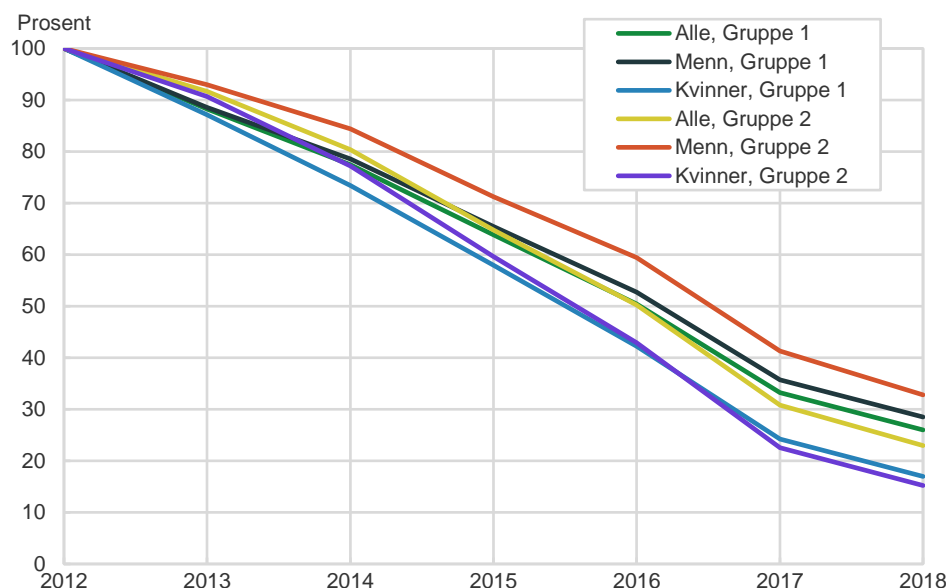
I de første to årene etter 2012, gikk yrkesaktiviteten likevel mest ned i gruppe 1. I 2014 var 77 prosent i denne gruppen fremdeles yrkesaktive, mens tilsvarende andel i gruppe 2 var 80 prosent. Ett år senere, i 2015, var andelene i de to gruppene nokså like, henholdsvis 65 og 64 prosent. I samme periode hadde enkelte i gruppe 1 sluttet å motta alderspensjon fra folketrygden, slik andelen som mottok var nede i 94 prosent. Samtidig hadde en del i gruppe 2 startet uttak av alderspensjon, slik at i 2015 mottok 29 prosent i denne gruppen alderspensjon. I 2016 og 2017 holdt også de totale andelene yrkesaktive seg nokså likt i de to gruppene, 50/50 og 33/31 prosent. Samtidig økte andelen alderspensjoner i gruppe 1 igjen til 100 prosent i 2017 og til 96 prosent i gruppe 2.

Generelt er det slik at yrkesaktiviteten sank raskere blant kvinner enn blant menn i våre to analysegrupper. Litt motsatt av trenden for gruppene i alt kan vi se at menn i gruppe 2 holdt seg i yrkesaktivitet noe lengre enn menn i gruppe 1. Blant kvinner er det mindre forskjell mellom gruppene. En kunne kanskje tenke at dette skulle tilsi et høyere nivå av yrkesaktivitet i gruppe 2 enn i gruppe 1 totalt sett, men da må vi huske at disse to gruppene er kjønnsmessig ujevnt sammensatt, og at menn påvirker totalen langt sterkere i gruppe 1 enn i gruppe 2.

Ser vi på andelen som mottok alderspensjon i gruppe 2, finner vi en større andel blant menn enn blant kvinner fram til 2015. Blant yrkesaktive uten alderspensjon i

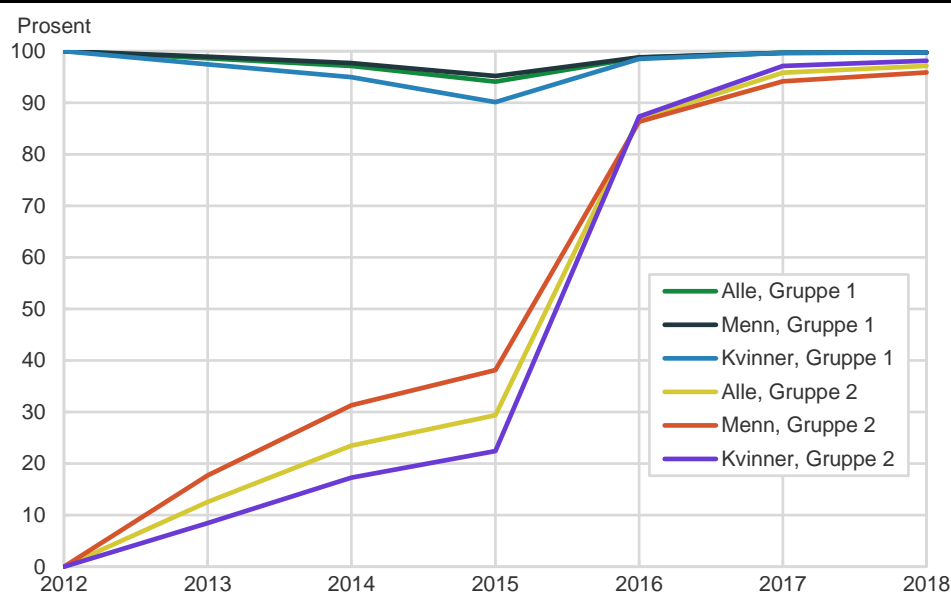
2012, var det altså vanligere at menn starter med uttak av alderspensjon i årene før de fylte 67. Motsatt er det også litt vanligere at menn utsatte uttak av alderspensjon også etter fylte 67 år, selv om de aller fleste, både kvinner og menn, mottok alderspensjon da.

Figur 2.1 Yrkesaktive i gruppe 1 og 2 etter kjønn.¹ 2012-2018. Prosent

¹ Yrkesaktive = Årlig yrkesinntekt over 2G
 Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.2 Alderspensionister i gruppe 1 og 2 etter kjønn.¹ 2012-2018. Prosent

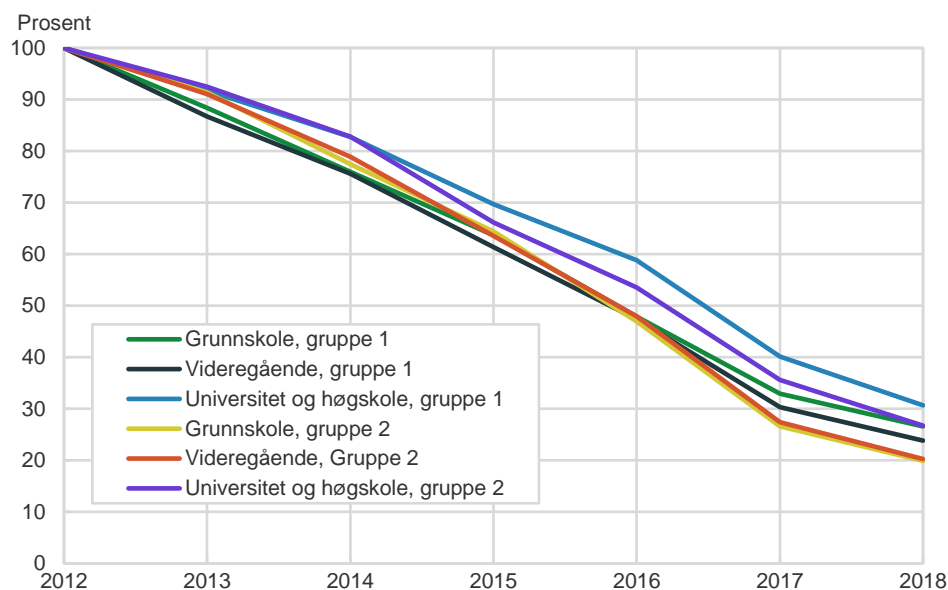

¹ Alderspensionist = Mottok alderspensjon fra Folketrygden i løpet av året
 Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Et raskt blick på utdanningsgrupper viser noe mindre forskjeller enn det er etter kjønn. Andelen yrkesaktive falt noe mindre blant personer med høyere utdanning enn blant personer med lavere utdanning. Dette ser vi tydeligst i gruppe 1, der tre av ti av dem med universitets- og høyskoleutdanning var yrkesaktive i 2018. Samtidig ventet personer med høyere utdanning i gruppe 2 noe lenger med å ta ut alderspensjon dem med lavere utdanning i samme gruppe. Vi kan også legge merke til at blant dem med lavest utdanning, holdt yrkesaktiviteten seg høyere i gruppe 1 enn i gruppe 2 i de to siste årene. Yrkesaktiviteten blant dem med lav utdanning

holdt seg altså litt høyere etter fylte 67 år for dem som også tok ut tidligpensjon i 2012.

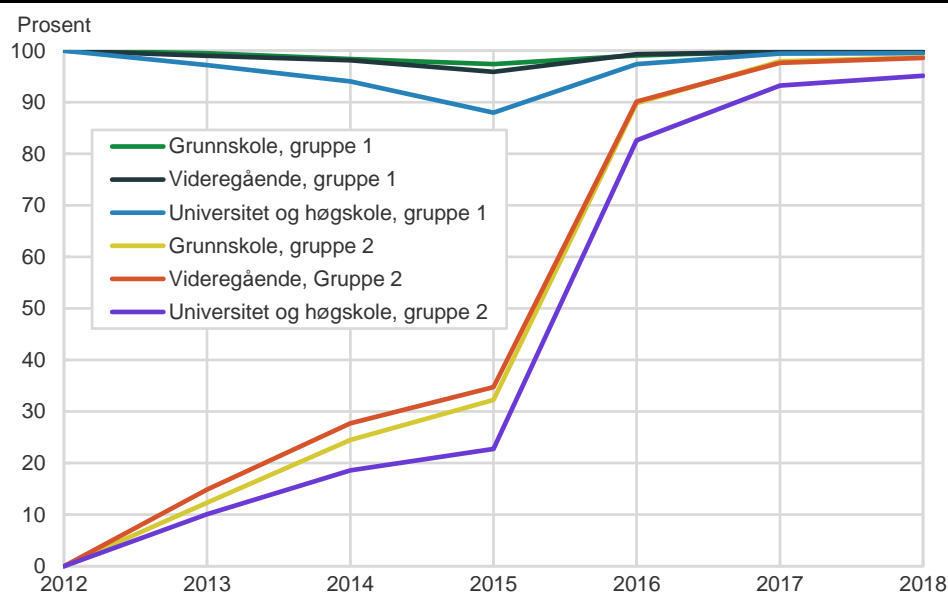
Figur 2.3 Yrkesaktive i gruppe 1 og 2 etter utdanning.¹ 2012-2018. Prosent

¹ Yrkesaktive = Årlig yrkesinntekt over 2G

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.4 Alderspensionister i gruppe 1 og 2 etter utdanning.¹ 2012-2018. Prosent

¹ Alderspensionist = Mottok alderspensjon fra Folketrygden i løpet av året

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

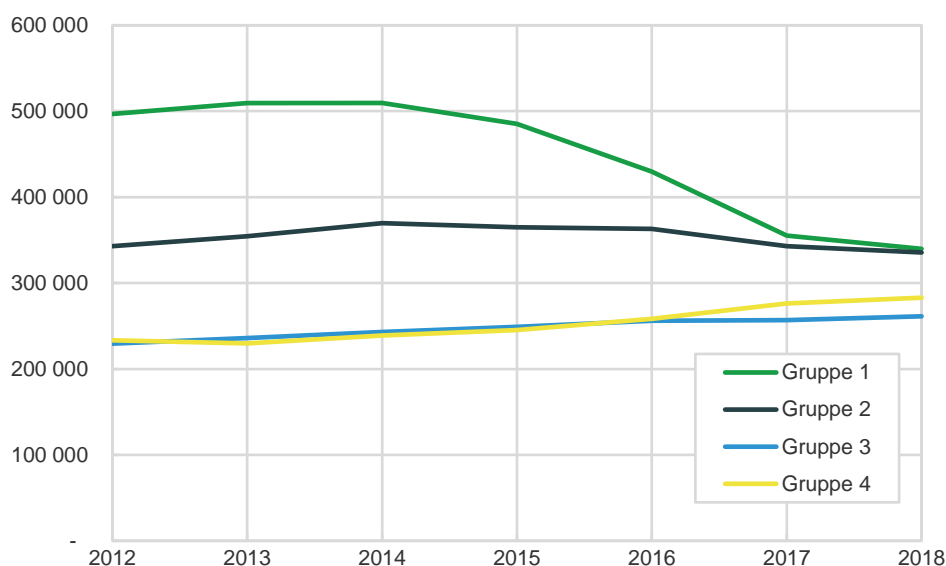
3. Inntekt og inntektsutvikling 2012-2018

I dette kapitlet skal vi gå over til å se nærmere på inntektene til de ulike gruppene vi har delt inn 1949-fødselskohorten i. Vi tar utgangspunkt i inntektsnivå og -sammensetning i 2012 og følger utviklingen fram mot 2018. Igjen vil vi legge mest vekt på gruppe 1 og 2. Da er det viktig at vi også har i bakhodet det som er beskrevet om endringer i yrkesaktivitet og alderspensjon. Vi skal også se kort på utviklingen i gruppe 3 og 4, der yrkesaktiviteten av naturlige årsaker i utgangspunktet var svært lav allerede i 2012. Vi legger hovedvekten på personlig inntekt, men skal også se litt på inntekten i husholdningene som personene tilhører.

3.1. Inntektsutvikling og -sammensetning 2012-2018

I figur 3.1 har vi fremstilt median inntekt etter skatt for de ulike gruppene og ser hvordan denne har utviklet seg i perioden 2012 til 2018. Der får vi en bekreftelse på at personer som kombinerte yrkesaktivitet og alderspensjon (gruppe 1) hadde et betydelig høyere nivå av personinntekter enn andre i samme alderskohort. Medianinntekten i denne gruppen var over 497 000 kroner i 2012, mens den lå på 343 000 for dem som hadde yrkesinntekt, men ikke alderspensjon (gruppe 2). Uføre og AFP-mottakerne (gruppe 3 og 4), lå betydelig under dette nivået igjen, med en median rundt 230 000 kroner.

Figur 3.1 Median inntekt etter skatt, personer 2012-2018. Kroner (nominelle)

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Den nominelle inntektsutviklingen viser at medianen i gruppe 2 nærmet seg medianen i gruppe 1 også før personene fyller 67 år. Medianen i gruppe 2 lå i 2016 5,9 prosent over nivået i 2012, mens for gruppe 1 lå den 13,5 prosent under. For begge grupper er dette en viss nedgang i realinntekt. Etter 2016, når yrkesaktiviteten gikk ned og andelen alderspensjonister kraftig opp, falt medianinntekten naturligvis i begge grupper, men relativt sett mest i gruppe 1. Dermed ble forskjellen mellom gruppene nesten helt borte. Sammenligner vi medianinntektene i 2012 og 2018, representerer 2018-medianen en realinntektsnedgang på 41 prosent i gruppe 1, mens tilsvarende nedgang for gruppe 2 var 15 prosent. Årsaken til at gruppe 2 «tok innpå» gruppe 1 selv om yrkesaktiviteten ble redusert omtrent med samme takt i begge grupper også før 2017, ligger delvis i at flere i gruppe 2 kompenserte nedgangen i yrkesinntekt med økt uttak av alderspensjon, som vi skal se under.

For gruppe 3 og 4 viser utviklingen en langt jevnere trend med årlig nominell vekst. Uføre hadde en liten årlig økning i inntekt fram til det året de passerte 67 år, når veksten flater ut. For uføre representerer dette en realnedgang fra og med det året de ble 67 år og overført til alderspensjon. Realnedgangen er likevel liten sammenlignet med gruppe 1 og 2. I 2017, det første året ingen i denne gruppen mottok uføretrygd, men var overført til alderspensjon, var inntektsnivået på 99,6 prosent av inntekten i 2012. AFP-mottakerne opplevde faktisk en viss inntektsvekst også når de passerte 67 år og ble overført til ordinær alderspensjon, og kom da noe bedre ut enn uføre. I 2017 hadde denne gruppen en median inntekt etter skatt som var 5,3 prosent høyere enn i 2012, målt i faste priser.

Totalt sett ser vi også en betydelig inntektsutjevning mellom de fire gruppene etter hvert som de blir eldre, går ut av yrkesaktivitet og blir det vi kan kalle «ordinære» alderspensjonister.

Overføringer erstatter yrkesinntekter

Medianen for inntekt etter skatt, som beskrevet over, viser bare det totale inntektsbildet for gruppene, men som vi har sett tidligere, endret gruppenes adferd i arbeidsmarkedet og uttak av alderspensjon seg over tid. For å få et bedre bilde av inntektsutviklingen til spesielt gruppe 1 og 2 skal vi derfor se nærmere på hvordan inntektene var satt sammen gjennom observasjonsperioden fra 2012 til 2018.

Tabell 3.1 viser inntektssammensetningen for disse to gruppene i observasjonsperioden 2012 til 2018. Utviklingen i gjennomsnittlig samlet inntekt og inntekt etter skatt gjenspeiler det vi så for utviklingen i median inntekt etter skatt. Inntektsnivået var langt høyere blant dem som kombinerte yrkesaktivitet med tidligpensjon i 2012 enn for dem som bare var yrkesaktive. Forskjellen i samlet inntekt var på over 200 000 kroner i 2012, og her kan vi observere at en overveiende del av dette, 170 000 kroner, skyldes uttaket av alderspensjon. Forskjellen i gjennomsnittlig yrkesinntekt var relativt liten, bare 4 000 kroner i gjennomsnitt. Skatt utjevner noe av forskjellen, slik at forskjellen i gjennomsnittlig inntekt etter skatt mellom gruppe 1 og 2 var på 146 000 kroner.

Tabell 3.1 Inntektssammensetning gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gruppe 1. Yrkesaktive med alderspensjon i 2012							
Yrkesinntekt	514	473	419	352	275	190	153
Kapitalinntekter	53	67	68	103	69	65	68
Alderspensjon	170	197	202	202	217	235	241
Uføretrygd	0	0	1	3	2	0	0
AFP	0	2	7	16	10	0	0
Andre overføringer	55	69	91	102	107	100	104
Samlet inntekt	792	808	788	778	681	590	566
Inntekt etter skatt	549	565	559	558	497	443	431
Gruppe 2. Yrkesaktive uten alderspensjon i 2012							
Yrkesinntekt	510	486	436	367	288	192	151
Kapitalinntekter	43	45	51	69	63	51	59
Alderspensjon	0	16	40	59	143	239	252
Uføretrygd	0	1	3	6	5	0	0
AFP	9	20	38	63	40	0	0
Andre overføringer	27	36	55	70	85	96	102
Samlet inntekt	590	604	624	635	623	578	564
Inntekt etter skatt	403	415	437	451	448	427	422

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Samlet inntekt i gruppe 1 holdt seg også relativt stabil fram til og med 2015, før den så ble redusert. I gruppe 2 økte samlet inntekt noe fra 2012 til 2016, men holdt seg likevel godt under nivået for gruppe 1. Når inntekten gikk ned for gruppe 2 i 2017 og 2018, var reduksjonen relativt sett mindre enn for gruppe 1, slik at det endte nokså likt for begge gruppene, slik vi også så fra figur 3.1.

Men, bak dette ligger noen interessante trekk. I gruppe 1 falt gjennomsnittlig yrkesinntekt gjennom hele perioden, i tråd med det vi har sett ved at andelen

yrkesaktive også ble mindre (figur 2.1). I de første årene, fram til og med 2015, kompenseres dette ved at uttaket av alderspensjon økte noe, og det gjorde også andre overføringer, som for denne gruppen i stor grad vil bestå av tjenestepensjoner. Også kapitalinntektene økte, og spesielt i 2015 var gjennomsnittlig kapitalinntekt i denne gruppa så høy at den kompenserte for mye av nedgangen i yrkesinntekt fra året før. Året 2015 var et år med sterk økning i aksjeutbytter, og ut fra dette kan det se ut til at det kom denne gruppen til gode (www.ssb.no/ifhus). Da er det likevel viktig å presisere at vi her snakker om gjennomsnittsverdi for gruppa, og at kapitalinntekter er betydelig skjevfordelt². Når inntektene i gruppa så falt fra 2016 av, er det fordi mange var på vei ut av yrkeslivet og uttaket av alders- og tjenstepensjoner kan ikke kompensere full ut for bortfallet av yrkesinntekter.

I gruppe 2 observerte vi også en nesten tilsvarende reduksjon i andelen yrkesaktive gjennom hele observasjonsperioden, og også for denne gruppen gjenspeiler det seg i en tydelig reduksjon av gjennomsnittlig yrkesinntekt. Når samlet inntekt likevel holdt seg stabil fram til 2016, skyldes det også her at andre inntekter kompenserte for reduksjonen. Uttaket av alderspensjon begynte å virke også i denne gruppa, der andelen som tok ut alderspensjon økte til 29 prosent i 2015 (figur 2.2). Til forskjell fra gruppe 1, fikk AFP etter hvert også litt betydning for inntekten i gruppe 2. Og selv om andre overføringer (tjenstepensjon) og kapitalinntekter også etter hvert fikk en viss betydning i gruppe 2, var det igjen noe lavere enn i gruppe 1.

Først i 2017, når personene var 68 år, ser vi at alle de ulike inntektskomponentene var ganske like i gruppe 1 og 2, og da blir også den samlede inntekten ganske lik.

Menn i gruppe 2 opprettholder inntekten

Siden vi i denne analysen legger mest vekt på gruppe 1 og 2, og vi har sett at kjønn er en viktig forklaringsfaktor, ser vi også på inntektsutviklingen for henholdsvis kvinner og menn i disse to gruppene.

I startåret 2012 legger vi merke til at menn hadde høyere inntekt enn kvinner i hver av gruppene. Høyest inntekt finner vi blant menn i gruppe 1, som hadde en median inntekt etter skatt på 515 000 kroner, 77 000 kroner mer enn kvinner i samme gruppe. Blant menn i gruppe 2 var medianen i 2012 på 408 000 kroner, og med en avstand på 101 000 kroner ned til kvinner i samme gruppe var kjønnsforskjellen enda større enn i gruppe 1.

Fram til 2018 var det sistnevnte, altså kvinner som var yrkesaktive uten tidligpensjon i 2012, som hadde det minste nominelle inntektsfallet ned til 302 000. Også menn i samme gruppe opprettholdt i stor grad inntektsnivået, og endte på 401 000 i 2018.

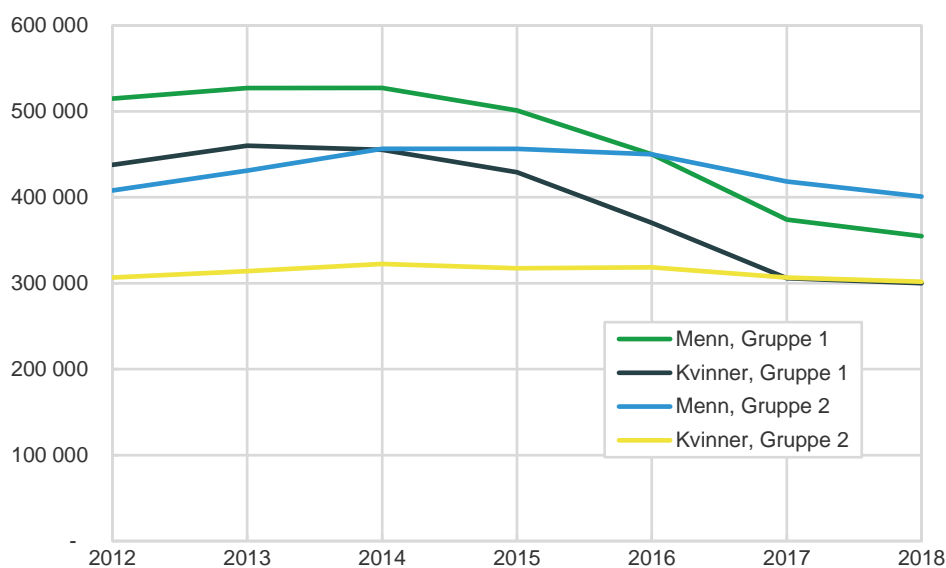
Både kvinner og menn som tok ut tidligpensjon i 2012 hadde et klart tydeligere inntektsfall, også før de fylte 67 år. Menn i gruppe 1 hadde betydelig høyere inntekt enn menn i gruppe 2 i 2012, men det året de fylte 67 (2016) var inntekten lik, og i 2018 hadde menn i gruppe 2 høyere inntekt enn menn i gruppe 1. Noe tilsvarende utvikling ser vi dersom vi sammenligner kvinner i gruppe 1 og 2. De som kombinerte yrkesaktivitet og pensjon i 2012 startet med et betydelig høyere inntektsnivå enn de som kun var yrkesaktive, en forskjell på over 150 000. Dette konvergerer og gruppene kom inntektsmessig helt likt ut i 2017 og 2018,

Ser vi her at menn hadde en inntektsmessig fordel av å vente med tidligpensjon, mens det for kvinner ikke betydde så mye for inntekten på lengre sikt? Spørsmålet kan ikke besvares uten å se på både yrkesaktivitet og pensjonsuttak gjennom

² Noen med høye kapitalinntekter trekker gjennomsnittet opp. Medianverdien for kapitalinntekter i gruppe 1 i 2015 er «bare» 7 100 kroner, faktisk noe lavere enn året før. Dette illustrerer hvor skjevfordelt kapitalinntektene er.

perioden, samt selve sammensetningen av inntekten og størrelsen på ulike inntektskomponenter.

Figur 3.2 Median inntekt etter skatt, gruppe 1 og 2 etter kjønn, personer 2012-2018. Kroner (nominelle)

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabellene 3.2 og 3.3 viser inntektssammensetning for henholdsvis menn og kvinner, tilsvarende tabell 3.1. For menn ser det ut til at forklaringen på at inntektsnivået for i gruppe 2 etter hvert passerte nivået i gruppe 1 i hovedsak er at en høyere andel yrkesaktive gjør at de i gjennomsnitt opprettholdt en høyere yrkesinntekt også etter at uttaket av alderspensjon økte betydelig i 2016. I tillegg kom menn i gruppe 2 etter hvert noe bedre ut på flere av inntektskomponentene som kapitalinntekt, AFP og andre overføringer, motsatt av hvordan situasjonen var tidligere i observasjonsperioden.

For kvinner ser vi ikke helt det samme. Gjennomsnittlig samlet inntekt i gruppe 1 holdt seg ganske betydelig over nivået for kvinner i gruppe 2 helt fram til 2017. Kvinnens yrkesinntekter var relativt like gjennom hele observasjonsperioden, uavhengig av om de tilhører gruppe 1 eller gruppe 2, noe som også stemmer overens med et sammenfall i utviklingen av andel yrkesaktive. Hovedårsaken til at inntektsforskjellen mellom gruppene da utlignes etter hvert, er at andelen alderspensjonister i gruppe 2 økte i 2016 og 2017, og at alderspensjon i stor grad kompenserte for bortfall av yrkesinntekter i denne gruppen. I gruppe 1 skjedde ikke dette, i og med at uttaket av alderspensjon har startet mye tidligere.

Tabell 3.2 Inntektssammensetning for menn i gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gruppe 1. Yrkesaktive med alderspensjon i 2012	538	496	442	374	295	208	171
Yrkesinntekt	62	78	79	122	82	76	80
Kapitalinntekter	181	207	212	213	225	241	247
Alderspensjon	0	0	1	3	2	0	0
Uføretrygd	0	2	6	13	9	0	0
AFP	58	72	93	105	111	103	106
Andre overføringer	840	855	834	830	724	628	604
Samlet inntekt	578	592	587	591	523	466	455
Inntekt etter skatt							
Gruppe 2. Yrkesaktive uten alderspensjon i 2012	644	619	567	490	397	289	232
Yrkesinntekt	69	68	82	106	115	85	105
Kapitalinntekter	0	25	60	86	172	264	279
Alderspensjon	0	1	3	5	4	0	0
Uføretrygd	0	17	34	58	36	0	0
AFP	8	47	67	84	104	117	124
Andre overføringer	36	776	814	829	828	755	740
Samlet inntekt	502	515	550	568	570	532	528
Inntekt etter skatt							

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

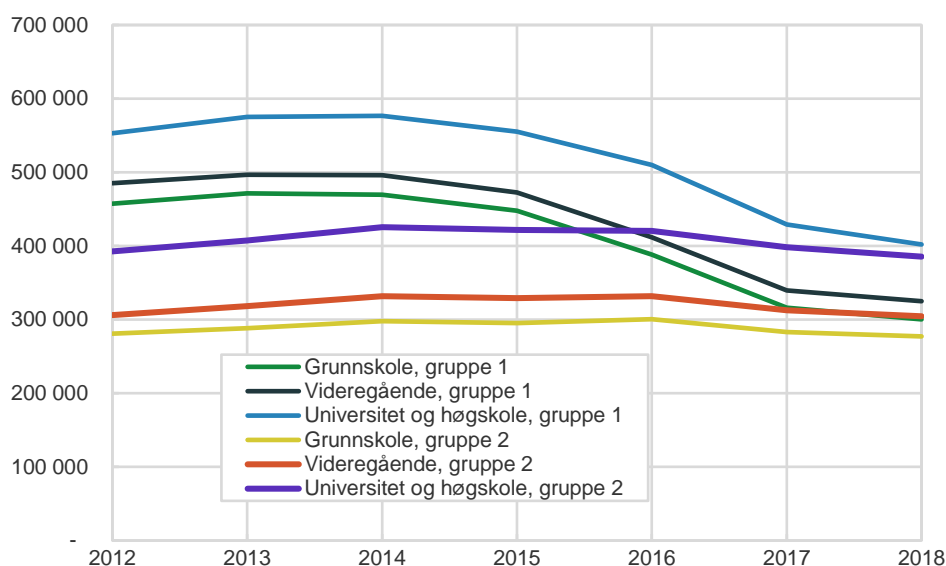
Tabell 3.3 Inntektssammensetning for kvinner i gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gruppe 1. Yrkesaktive med alderspensjon i 2012	428	391	336	273	202	122	90
Yrkesinntekt	19	26	28	33	21	27	26
Kapitalinntekter	129	159	164	165	187	214	220
Alderspensjon	0	1	2	3	3	0	0
Uføretrygd	1	3	13	26	16	0	0
AFP	44	59	81	89	94	92	94
Andre overføringer	621	640	623	591	523	455	431
Samlet inntekt	446	465	459	441	401	361	346
Inntekt etter skatt							
Gruppe 2. Yrkesaktive uten alderspensjon i 2012	405	381	333	270	201	116	87
Yrkesinntekt	23	27	27	39	22	23	22
Kapitalinntekter	0	8	24	38	121	219	231
Alderspensjon	0	1	3	7	5	0	0
Uføretrygd	10	22	41	67	43	0	0
AFP	20	28	46	60	70	79	84
Andre overføringer	457	468	475	482	462	438	424
Samlet inntekt	325	336	347	358	352	345	338
Inntekt etter skatt							

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Utdanningens betydning

Når vi fordeler gruppe 1 og 2 etter utdanningsnivå og ser på utviklingen i median inntekt etter skatt, kan vi konstatere at de tre utdanningsgruppene følger samme trend innad i de to gruppene slik vi kjenner igjen fra figur 3.1. Uavhengig av utdanning hadde personer i gruppe 1, som kombinerte yrkesaktivitet og pensjon i 2012, høyere inntekter enn dem i gruppe 2 i starten av perioden. Når personene ble 68 og 69 år, konvergente inntektsnivåene slik vi tidligere har sett, men på et klart høyere nivå for dem med høyere utdanning enn for dem med utdanning på grunnskole eller videregående nivå.

Figur 3.3 Median inntekt etter skatt, gruppe 1 og 2 etter høyeste fullførte utdanning, personer 2012-2018. Kroner (nominelle)

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabellene som viser inntektssammensetningen over tid for gruppe 1 og 2 etter utdanning viser også stort sett et bilde vi kjenner igjen og er relativt likt for de tre utdanningsgruppene. Inntektsnivået i gruppe 1 holdt seg jevnt over nivået i gruppe 2 fordi førstnevnte tok ut alderspensjon. Når gruppe 2 også for alvor startet uttak fra og med 2016, konvergerer nivåene. Gruppe 1 hadde stort sett også høyere inntekt fra de andre kilder. Forskjellen i yrkesinntekt er noe større blant dem med grunnskole enn i andre utdanningsgrupper, men også kapitalinntekter og andre overføringer (i hovedsak tjenstepensjoner) bidrar til at gruppe 1 hadde høyere inntekter på tvers av utdanningsnivå.

Tabell 3.4 Inntektssammensetning for personer med grunnskole som høyeste fullførte utdanning i gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gruppe 1. Yrkesaktive med alderspensjon i 2012	433	395	352	297	236	167	141
Yrkesinntekt							
Kapitalinntekter	31	35	41	29	40	31	21
Alderspensjon	160	186	193	197	207	219	225
Uføretrygd	0	0	1	3	3	0	0
AFP	0	1	3	6	4	0	0
Andre overføringer	47	58	77	86	81	67	66
Samlet inntekt	672	675	668	618	571	484	453
Inntekt etter skatt	483	491	493	460	434	383	364
Gruppe 2. Yrkesaktive uten alderspensjon i 2012	379	358	317	273	208	132	101
Yrkesinntekt							
Kapitalinntekter	18	33	19	23	23	37	35
Alderspensjon	0	15	38	59	130	209	218
Uføretrygd	0	1	4	9	8	0	0
AFP	4	10	19	28	17	0	0
Andre overføringer	19	29	46	57	58	51	52
Samlet inntekt	420	447	444	450	444	429	406
Inntekt etter skatt	305	329	331	339	345	345	331

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.5 Inntektssammensetning for personer med videregående skole som høyeste fullførte utdanning i gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gruppe 1. Yrkesaktive med alderspensjon i 2012	481	436	382	317	242	163	133
Yrkesinntekt	47	60	60	83	61	58	63
Kapitalinntekter	169	195	202	204	217	231	236
Alderspensjon	0	0	1	3	3	0	0
Uføretrygd	0	1	4	9	6	0	0
AFP	58	71	93	103	105	92	94
Andre overføringer	755	765	743	719	633	544	525
Samlet inntekt	529	541	534	524	470	417	407
Inntekt etter skatt	436	412	366	305	233	151	116
Gruppe 2. Yrkesaktive uten alderspensjon i 2012	32	33	38	54	40	36	42
Yrkesinntekt	0	18	46	68	145	230	240
Kapitalinntekter	0	1	3	6	5	0	0
Alderspensjon	6	16	28	44	28	0	0
Uføretrygd	24	34	54	67	73	73	76
AFP	499	513	534	545	525	489	474
Andre overføringer	351	364	385	398	392	378	370
Samlet inntekt							
Inntekt etter skatt							

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.6 Inntektssammensetning for personer med universitet eller høyskole som høyeste fullførte utdanning i gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gruppe 1. Yrkesaktive med alderspensjon i 2012	636	604	544	464	374	265	208
Yrkesinntekt	79	100	100	191	103	100	108
Kapitalinntekter	176	206	207	201	223	254	261
Alderspensjon	0	0	2	3	2	0	0
Uføretrygd	1	4	17	38	25	0	0
AFP	54	71	93	108	126	138	148
Andre overføringer	947	984	963	1007	854	758	726
Samlet inntekt	634	662	656	696	595	540	525
Inntekt etter skatt	626	600	545	460	368	254	202
Gruppe 2. Yrkesaktive uten alderspensjon i 2012	63	61	74	97	98	70	83
Yrkesinntekt	0	13	34	50	144	257	275
Kapitalinntekter	0	1	3	5	3	0	0
Alderspensjon	13	27	55	94	60	0	0
Uføretrygd	32	41	60	77	105	133	143
AFP	734	744	770	783	778	714	703
Andre overføringer	486	495	521	537	538	503	502
Samlet inntekt							
Inntekt etter skatt							

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

3.2. Husholdningsinntekter 2012-2018

Økonomisk levestandard bestemmes ikke av personlig inntekt alene. De økonomiske levekårene, samt hvilke økonomiske valg man foretar kan påvirkes av den økonomiske situasjonen i husholdningen man tilhører. Vi har også sett at i gruppene vi ser på, var det vanligst å bo i en parhusholdning uten barn, mens også en betydelig andel bodde alene. Relativt få bodde sammen med barn, selv om det også gjelder rundt en av ti.

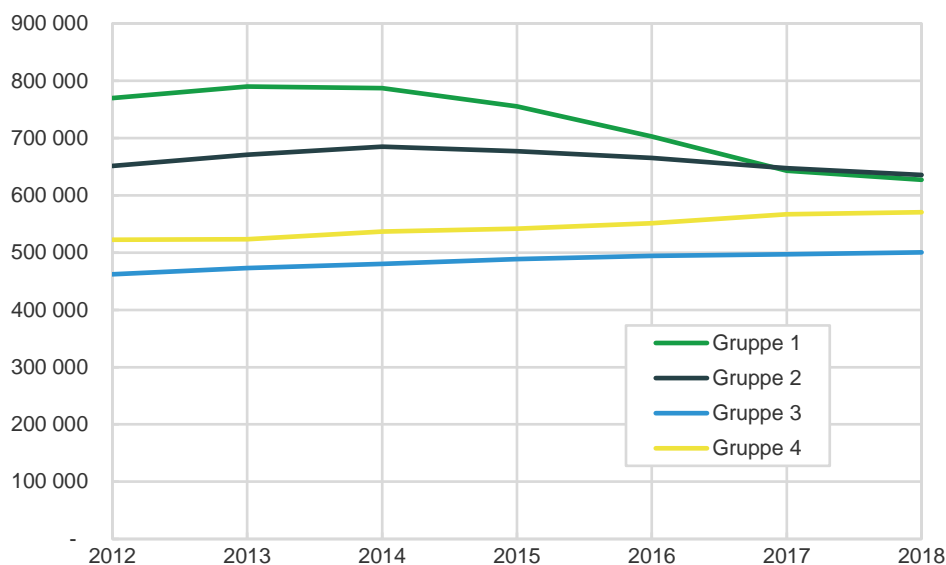
Når vi nå skal se på inntektene i de husholdningene som fødselskohorten fra 1949 tilhører, må vi være oppmerksomme på at vi ikke har kontrollert for om noen personer bor sammen. Det er ikke usannsynlig at noen gjør det, og i så fall vil en husholdning kunne være representert to ganger i tallgrunnlaget.

Ser vi på husholdningenes inntekt etter skatt, uavhengig av husholdningssammensetning (figur 3.4), får vi et inntrykk som stemmer overens med det vi så for inntekt etter skatt på personnivå (figur 3.1). Personer i gruppe 1 tilhørte husholdninger med høyere inntekter enn i andre grupper ved starten av perioden, med en medianverdi på 770 000 kroner. Dette er da 120 000 kroner over medianverdien i gruppe 2. Det betyr likevel at avstanden mellom disse to gruppene var mindre i 2012 når vi ser på husholdningsnivået i stedet for personnivået. Det er nærliggende å anta at dette delvis skyldes at husholdningene til personer i gruppe 1 i gjennomsnitt er noe større. Det at gruppen er dominert av menn kan også bidra til at differansen er større når vi bare ser på personer. På samme måte som for personinntekt,

konvergente inntekten etter hvert som personene ble eldre, og endte omtrent på samme nivå i 2017 og 2018.

Personer med AFP bodde i husholdninger med en medianverdi på 522 000 kroner i 2012, over nivået for uførepensjonister, som hadde en median på 462 000 kroner. Når vi så på personnivået lå disse gruppene relativt likt på samme tidspunkt, men det at en større andel uførepensjonister bor alene kan bidra til en forskjell på husholdningsnivå. Forskjellen mellom disse to gruppene vedvarte fram til 2018, og vi kan også observere at de nærmet seg nivåene for gruppe 1 og 2 etter hvert som de passerer 67 år.

Figur 3.4 Median inntekt etter skatt, husholdninger til personer tilhørende ulike grupper. 2012-2018

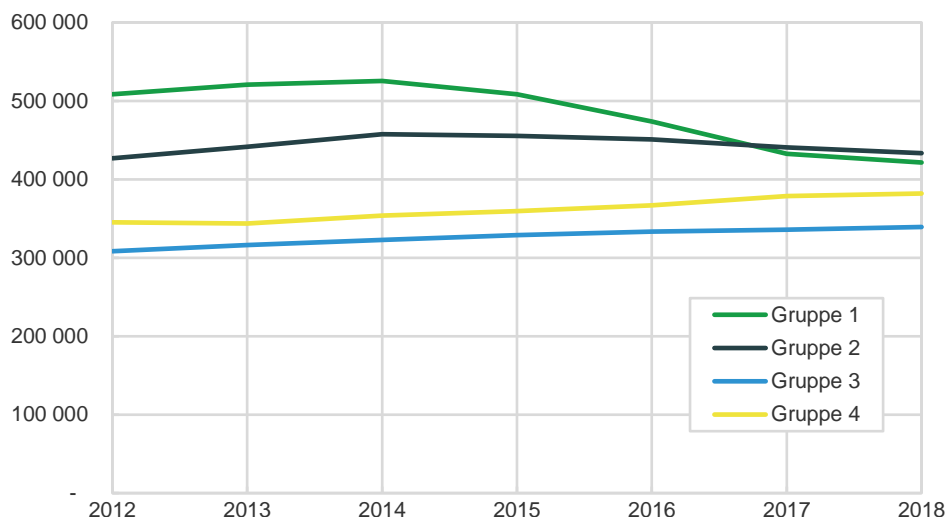
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Men som nevnt kan det være fornuftig å ta hensyn til at husholdninger er ulikt sammensatt når en skal sammenligne økonomiske levekår. Da benyttes ofte et inntektsmål som tar hensyn til stordriftsfordeler, såkalt inntekt per forbruksenhet (eller ekvivalensinntekt). Her benytter vi samlet inntekt etter skatt delt på antall forbruksenheter etter EU-skala (Figur 3.5)³.

Dette endrer ikke forholdet mellom gruppene, og heller ikke utviklingstrenden over tid. Men ved å ta hensyn til antall forbruksenheter i gruppene, blir likevel forskjellen mellom gruppene noe mindre. Antagelsen er da at forskjellen i økonomiske levekår ikke er så store som husholdningenes samlede inntekt etter skatt kunne tyde på.

³ Antall forbruksenheter beregnes ved å gi første voksne over 16 år vekt 1, andre voksne vekt 0,5 og barn under 16 år vekt 0,3. For å finne inntekt per forbruksenhet deler en da inntekt etter skatt på forbruksenheter. For en husholdning med to voksne tilsvare det inntekt etter skatt / 1,5, for en husholdning med to voksne og to barn tilsvare det inntekt etter skatt / 2,1.

Figur 3.5 Median inntekt per forbruksenhet, personer tilhørende ulike grupper. 2012-2018

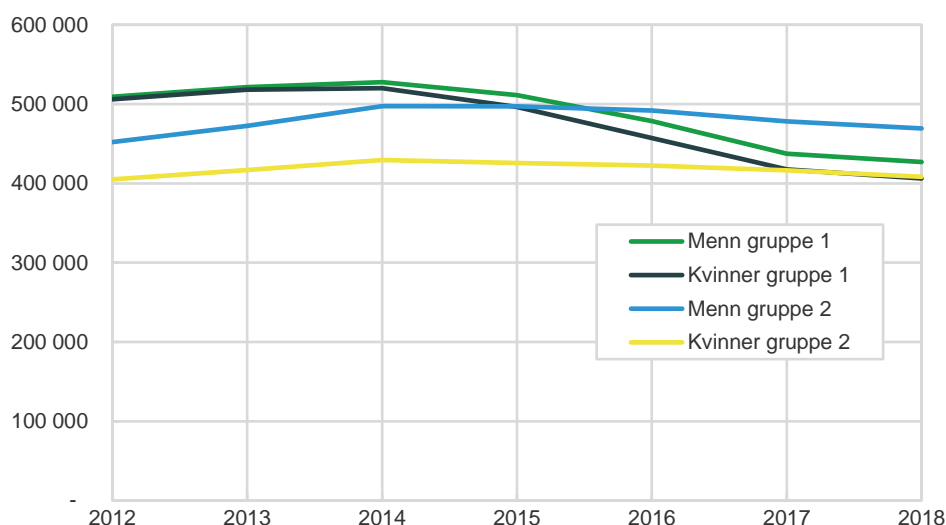

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Hovedfokuset i denne analysen ligger på gruppe 1 og 2, og siden kjønnene er ulikt representert i de to gruppene har vi også tidligere vist kjønnsfordelte tall. Det kan vi også gjøre for husholdningsinntekter, nærmere bestemt inntekt per forbruksenhet som i figur 3.6. Igjen speiles bildet vi så når vi analyserte personinntekter på samme måte. Både kvinner og menn i gruppe 1 (de som kombinerer arbeid og pensjon i 2012), fulgte samme trend. Det vi likevel kan legge merke til er at kjønnsforskjellen er svært liten når vi ser på inntekt per forbruksenhet. Forskjellen ville vært noe større om vi så på inntekt etter skatt siden det er litt ulik husholdningssammensetning for kvinner og menn i de to gruppene, der menn litt oftere bodde i parhusholdninger både med og uten barn, mens kvinner noe oftere bodde alene.

Det vi legger mest merke til i figur 3.6, på linje med det vi fant for personinntekter, er at menn i gruppe 2, altså de som var yrkesaktive uten alderspensjon i 2012, er de som kommer best ut på slutten av observasjonsperioden. De tilhørte husholdninger der inntektene økte noe i første del av perioden, og der inntektsreduksjonen relativt var mindre enn for andre mot slutten av perioden.

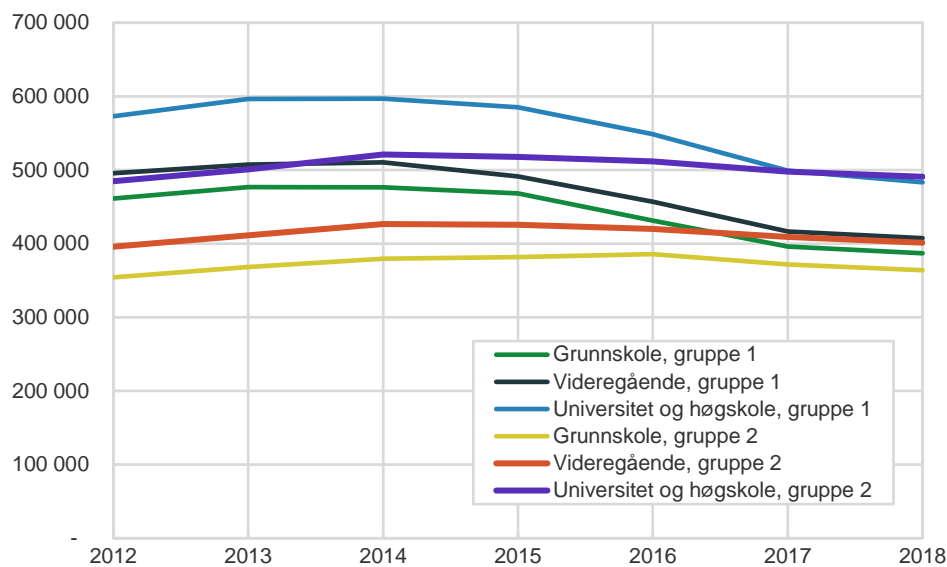
Figur 3.6 Median inntekt per forbruksenhet, personer tilhørende ulike grupper, etter kjønn. 2012-2018

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tilsvarende figur kan vi også lage for gruppe 1 og 2 fordelt etter høyeste fullførte utdanning. Figuren viser samme trekk som vi så for median inntekt etter skatt på personnivå, bare med mindre forskjeller mellom gruppene. Når en tar hensyn til husholdningsinntekter kan vi dermed anta at de økonomiske levekårene er noe jevnere fordel enn hva en kan få inntrykk av bare ved å se på personinntekter.

Figur 3.7 Median inntekt per forbruksenhet, personer tilhørende ulike grupper, etter høyeste fullførte utdanning. 2012-2018

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

4. Formue og formuesutvikling 2012-2018

Når vi har tatt utgangspunkt i 1949-kohorten, som ble 63 år i løpet av 2012, og delt dem inn i analysegrupper basert på yrkesaktivitet og pensjon, har vi kunnet slå fast at personer som kombinerte yrkesaktivitet og tidligpensjon i 2012 har hatt høyere inntekter i store deler av vår analyseperiode 2012-2018 enn personer som var yrkesaktive uten pensjon i 2012. Disse omtaler vi som gruppe 1 og gruppe 2 i vår analyse.

Spørsmålet vi skal forsøke å besvare her, er hvordan dette har påvirket formuen til disse personene. Tidligere analyser har vist at personer som tar ut tidlig pensjon, i stor grad benytter dette til å øke husholdningens finanskapital og i noen grad til reduksjon av gjeld (Melby 2016).

I analyser av formue er det viktig å trekke inn husholdningsperspektivet i tillegg til personnivået, siden formuen kan fordeles mellom husholdningsmedlemmer av skattemessige årsaker. Mye av den private formuen i Norge er dessuten knyttet til boligeierskap, noe som også er mest naturlig å se på i et husholdningsperspektiv.

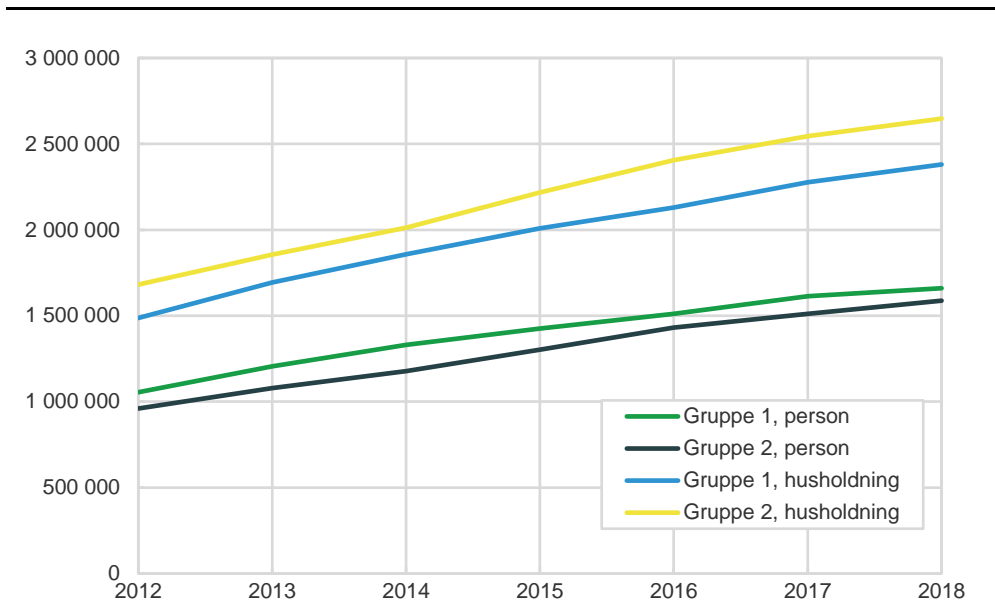
4.1. Bruttoformue

Formue kan i prinsippet deles i to deler, den ene er bruttofinanskapital bestående av bankinnskudd, andeler i aksje-, obligasjons- og pengemarkedsfond, aksjer, formue i aksjesparekonto, obligasjoner og andre verdipapirer. Den andre delen er real-kapital bestående av verdien av eiendommer, anlegg, eiendeler med mer.⁴

Finanskapital, da spesielt bankinnskudd, er kanskje den typen formue som er lettest å ta ut til løpende forbruk⁵. I alle fire gruppene vi har sett på i denne rapporten, ser vi en betydelig økning i gjennomsnittlig bruttofinanskapital fra 2012 til 2018, men som tidligere ser vi mest på dem i gruppe 1 og 2 (figur 3.8). Blant dem som valgte å kombinere yrkesaktivitet og alderspensjon i 2012 (gruppe 1) var økningen på 57 prosent i personlig bruttofinanskapital, og veksten i bruttofinanskapitalen til husholdningene disse personene tilhørte var omtrent tilsvarende. I gjennomsnitt hadde hver person 1,66 millioner i 2018, mens husholdningene de tilhørte hadde om lag 2,38 millioner. Gruppe 2 hadde gjennomgående lavere inntekter fra 2012 til 2018 enn det gruppe 1 hadde, og de hadde også mindre finanskapital i 2012. Likevel var både den relative og absolutte økningen i personlig bruttofinanskapital så vidt litt større enn for gruppe 1, og de hadde i gjennomsnitt 1,59 millioner i 2018. Men; trekker vi inn husholdningsperspektivet, ser vi at personer i gruppe 2 tilhørte husholdninger med høyere gjennomsnitt i 2012 enn husholdningene til dem i gruppe 1. Dette kan nok skyldes at menn er i klar overvekt og trekker opp persongjennomsnittet i gruppe 1. Denne forskjellen økte litt fram til 2018, selv om den relative økingen var litt større for gruppe 1.

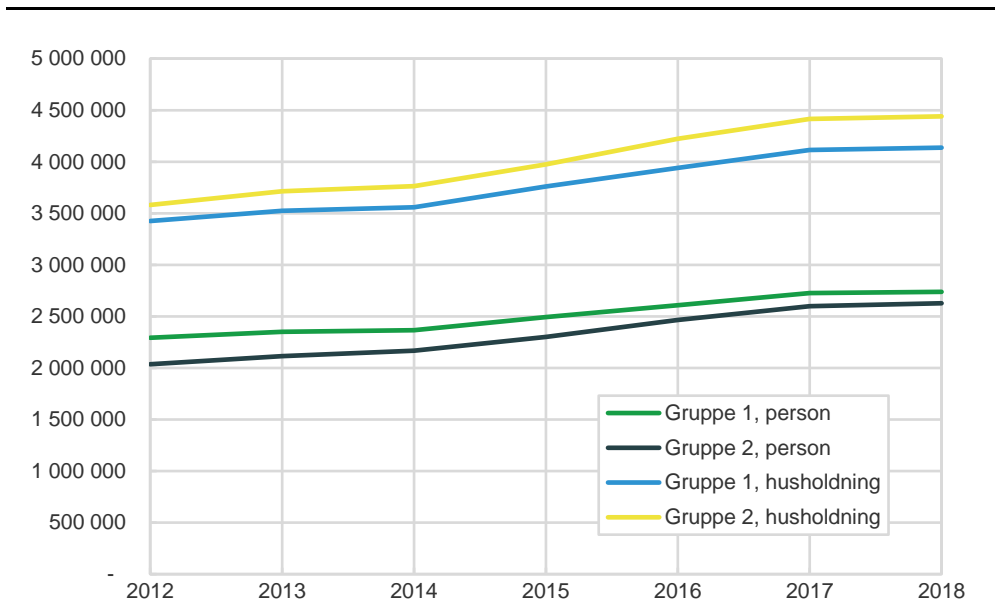
⁴ Vi refererer her til beregnet realkapital. Det er beregnet verdi av eiendom, anlegg, eiendeler mv. For primær- og sekundærboliger, næringseiendom, skog og gårdsbruk gjelder beregnet markedsverdi. For annen fast eiendom, driftsløsøre og andre eiendeler i næring samt innbo og løsøre gjelder skattemessig formuesverdi.

⁵ I 2017 og 2018 ble det innført aksjerabatter i beskatningen av slik finansformue (noe som også eksisterte før 2008). Disse verdiene imidlertid oppjustert til antatt markedsverdier eller omsetningsverdier i formuesstatistikken. For perioden 2012-2016 vil ligningsverdier vil være tilnærmet lik markedsverdier, slik at vi kan sammenligne dette for vår observasjonsperiode fra 2012 til 2018.

Figur 4.1 Gjennomsnittlig bruttofinanskapital gruppe 1 og 2, personlig og husholdning, 2012-2018. Kroner

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Også realkapitalen økte både for dem som kombinerte arbeid og tidligpensjon i 2012, og dem som var i arbeid uten tidligpensjon (figur 3.9). Også her er det slik at gruppe 1 i gjennomsnitt hadde større verdier enn gruppe 2 på personnivå, mens det er omvendt når vi ser på husholdningene de tilhører. Økningen fra 2012 til 2018 var dessuten noe større i gruppe 2 enn i gruppe 1.

Figur 4.2 Gjennomsnittlig realkapital gruppe 1 og 2, personlig og husholdning, 2012-2018. Kroner

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

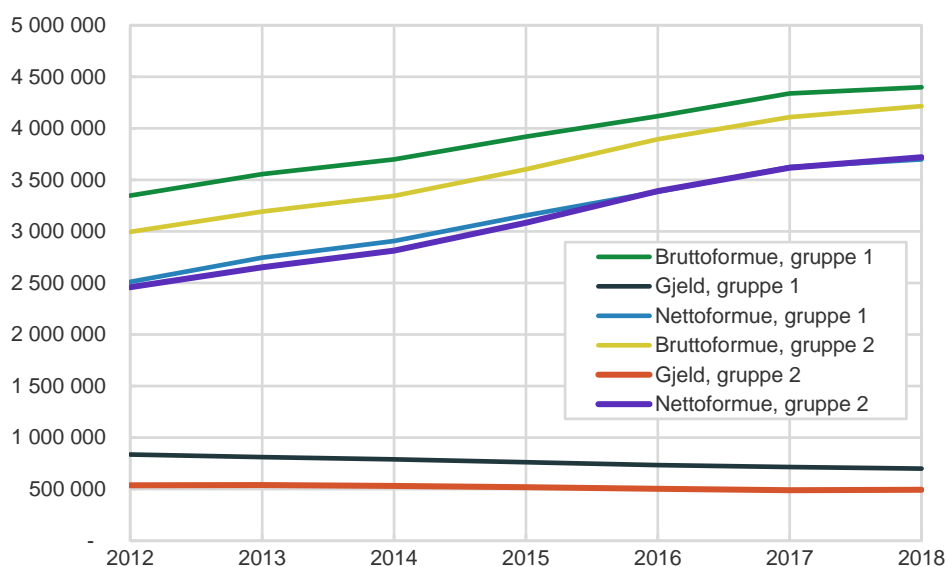
I sum ser vi dermed en betydelig økning i den beregnede bruttoformuen for begge grupper. Men nettoformuen bestemmes av forholdet mellom bruttofinanskapital og realkapital fratrukket gjeld. Ser vi samme utvikling for gjeld?

4.2. Gjeld og nettoformue

Den personlige gjelden var i gjennomsnitt høyere for personer i gruppe 1 i 2012 enn for dem i gruppe 2, henholdsvis 836 000 og 537 000 kroner (figur 3.10). De som valgte å kombinere yrkesaktivitet med tidligpensjon i 2012 (gruppe 1), reduserte imidlertid gjelden sin mer enn de som bare var yrkesaktive (gruppe 2) fram til 2018, slik at gjennomsnittet i de to gruppene da var henholdsvis 700 000 og 495 000 kroner. Kan deler av motivasjonen bak tidligpensjon kommet fra et ønske om å nedbetale gjeld noe raskere? Også gjeld i husholdningene kan i en viss grad tyde på det. Personer i gruppe 1 tilhørte husholdninger som fra 2012 til 2018 i gjennomsnitt reduserte sin gjeld med 140 000 kroner ned til 1,02 millioner. Tilsvarende for husholdningene til dem i gruppe 2 var en reduksjon på 96 000 kroner ned til 0,86 millioner.

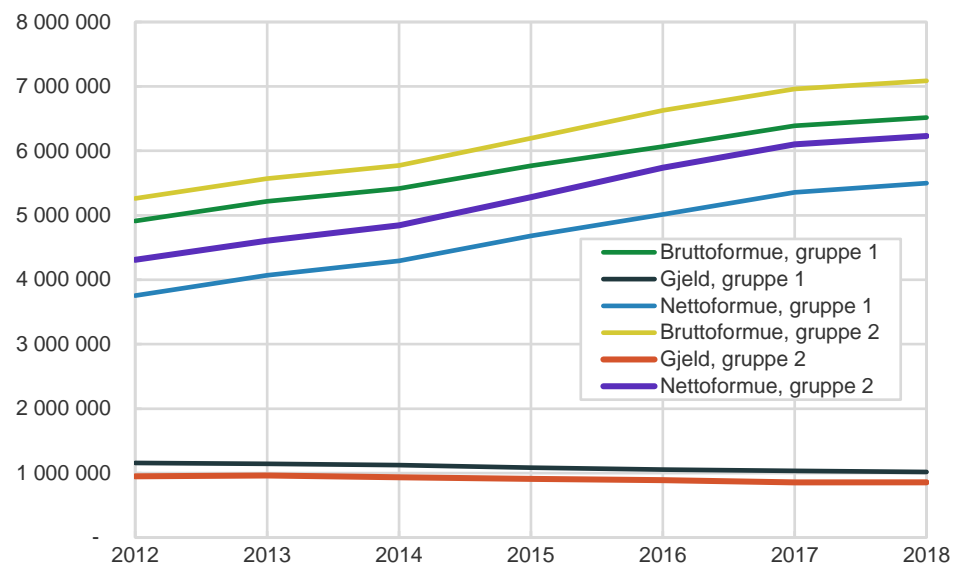
I sum medfører dette at det på personnivå er veldig små forskjeller i nettoformue. Valget om å ta ut tidlig alderspensjon ved siden av yrkesaktivitet eller ikke i 2012 ser altså ikke ut til å ha skapt forskjeller i formuessituasjonen, til tross for at de som valgte å kombinere stort sett har hatt et høyere inntektsnivå i den perioden vi ser på. Selv om gruppe 1 gjennomgående hadde noe høyere bruttoformue enn gruppe 2, oppveies det at av den gjennomsnittlige gjelden også var høyere. I sum lå dermed gruppene nesten på eksakt samme nivå for nettoformue gjennom hele perioden.

Figur 4.3 Formuesutvikling for gruppe 1 og 2, gjennomsnittlig beløp for person, 2012-2018

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Ser vi derimot på formuen i husholdningene som disse personene til enhver tid tilhører, kommer personer i gruppe 2 bedre ut fordi de tilhører husholdninger som i gjennomsnitt har høyere bruttoformue og lavere gjeld enn det vi finner i husholdningene som personer i gruppe 1 tilhører. Denne forskjellen har en tendens til å øke litt over tid.

Figur 4.4 Formuesutvikling for gruppe 1 og 2, gjennomsnittlig beløp for husholdning, 2012-2018

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

5. Pensjonsformue 2017

Frem til nå har vi belyst den økonomiske situasjonen for personer født i 1949 ved å se på kontante inntekter og formue bestående av finans- og realformue. For til sist å trekke inn ytterligere ett forhold som belyser økonomiske levekår skal vi nå se på ulikheter i det vi kaller pensjonsformue.

Pensjonsformue er nåverdien av den framtidige strømmen av pensjonsytelser. Hvor stor den framtidige pensjonsytelsen blir, avhenger primært av inntektshistorien og antall år med opptjening av pensjonsrettigheter. Men summen av ytelsene, pensjonsformuen, vil også avhenge av lengden på pensjonsperioden, som igjen er avgrenset i hver ende av pensjoneringsalder og faktisk levealder. I 2019 publiserte Statistisk sentralbyrå for første gang beregninger av nåverdien av hittil opptjent pensjonsformue på individnivå (Smogeli og Halvorsen 2019, Fredriksen og Halvorsen 2019).

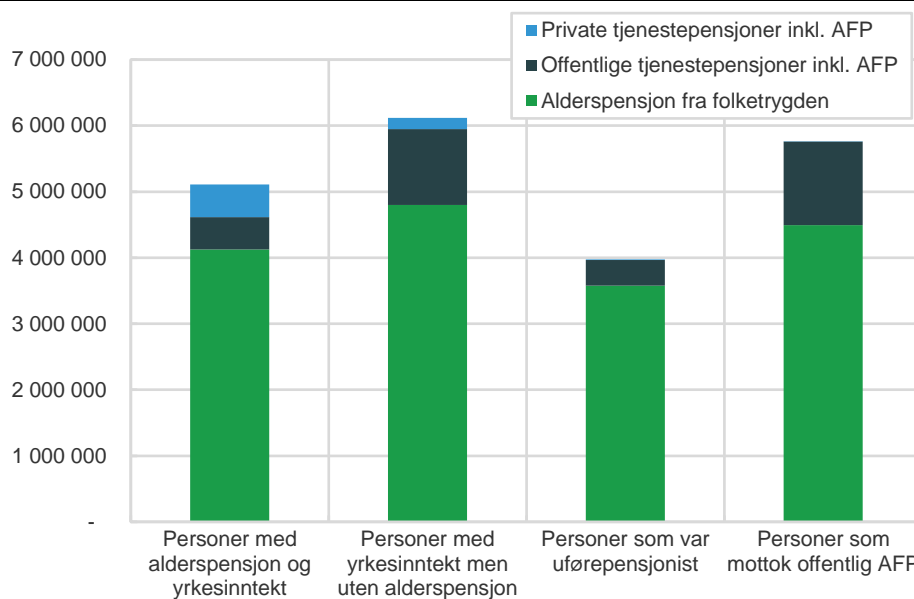
En grunn til at det er utfordrende å beregne pensjonsformuen er at den kan bestå av opptjent formue eller pensjonsrettigheter fra en rekke ulike ordninger. I norsk sammenheng kan de samlede pensjonsrettigheter komme fra folketrygden, offentlig tjenstepensjon, privat tjenstepensjon, avtalefestet pensjon (AFP) og individuelle/andre pensjonsordninger. I tillegg må det gjøres antakelser om pensjoneringstidspunkt og forventet levealder for hver enkelt for å gi et mål på forventet pensjonsformue. Videre må det tas hensyn til at formuen ikke er tilgjengelig før personen faktisk går av med pensjon, og selv da vil den ofte bli utbetalt som en annuitet i stedet for som et engangsbeløp. Man har altså ikke råderett over formuen på samme måte som med bankinnskudd eller aksjer (Fredriksen og Halvorsen 2019).

Beregningene fra 2019 er gjort for nåverdien av pensjonsformue i 2017, og den viste at beregnet pensjonsformue i gjennomsnitt per person var på 2,9 millioner kroner. I sum var Norges samlede pensjonsformue mer enn tre ganger så stor som BNP (Smogeli og Halvorsen 2019). Det er disse dataene vi nå har koblet til personer født i 1949 for å se om det også er ulikheter i pensjonsformue mellom våre analysegrupper.

5.1. Høyest pensjonsformue for dem som ventet med uttak

I tabell 4.1 har vi fremstilt hovedtallene for pensjonsformue i 2017 for våre fire analysegrupper. Siden dette er personer som var 68 år i 2017, vil de aller fleste ha begynt å bruke av pensjonsformuen. Ideelt sett skulle vi derfor helst hatt data for pensjonsformue også i 2012 for å se på utviklingen over tid.

Alle i gruppe 1 mottok alderspensjon i 2017, og det samme vil gjelde for personer i gruppe 3 og 4, siden de automatisk overføres til alderspensjon ved fylte 67 år. Vi husker også at 96 prosent av dem i gruppe 2 mottok alderspensjon i 2017. Det som derfor skiller gruppene i dette henseendet, er i hvor stor grad de har tæret på pensjonsformuen før 2017.

Figur 5.1 Gjennomsnittlig beregnet nåverdi av pensjonsformue, og sammensetning, etter gruppe i 2012. Kroner 2017

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Her er det viktig å huske at gruppen som kombinerte alderspensjon og yrkesinntekt i 2012 er definert ut fra at de faktisk begynte uttak av sin pensjonsformue i 2012. Det gjelder også for personer som mottok offentlig AFP, som inngår som en del av pensjonsformuen. Personer som var yrkesaktive, men uten alderspensjon i 2012, vil i langt mindre grad ha begynt å tære på sin pensjonsformue i den perioden vi ser på, selv om vi husker at 29 prosent tok ut alderspensjon i 2015, 87 prosent i 2016. Uførepensjonistene, som ble overført til uføretrygd i 2015, vil i all hovedsak ikke ha startet uttak av alderspensjon før i 2016, altså det året de fylte 67 år. I og med at uførepensjon/-trygd ikke inngår som en del av pensjonsformuen og også i svært liten grad kan kombineres med tidlig uttak av alderspensjon, vil de altså ikke begynne å redusere sin pensjonsformue før på dette tidspunktet. Dette må vi ha i mente når vi nå skal se på ulikheter i pensjonsformuen i 2017.

I gjennomsnitt finner vi den høyeste samlede pensjonsformuen i gruppe 2, med 6,13 millioner. Det er i gjennomsnitt en million mer enn det vi finner i gruppe 1. Også blant dem som mottok AFP i 2012, gruppe 4, finner vi en relativt høy gjennomsnittlig pensjonsformue på 5,77 millioner kroner. Lavest blant våre grupper, ligger uførepensjonistene fra 2012, som i gjennomsnitt hadde 3,98 millioner i samlet beregnet pensjonsformue i 2017.

Forskjellene mellom grupper kan skyldes flere forhold, både sammensetningen av gruppene og ulikheter i opptjening. Holder vi oss til gruppe 1 og 2, er det også nærliggende å anta at gruppe 1 har en lavere gjennomsnittlig pensjonsformue fordi de i langt større grad har tatt ut pensjon i perioden før 2017. I tillegg er det litt ulik sammensetning ved at gruppe 1 har en et høyere gjennomsnittlig beløp og større andel fra private tjenstepensjoner, mens gruppe 2 har tilsvarende fra offentlige tjenstepensjoner.

I gruppe 1 er det også slik at kvinner har en høyere beregnet pensjonsformue enn menn. Også dette kan skyldes flere forhold som ulik inntektshistorie og ulikheter i beregnet pensjons- og levealder. Men også det at menn i gruppe 1 har tatt ut mer i alderspensjon før 2017 enn det kvinner i denne gruppa har gjort, kan være en medvirkende årsak (se tabell 3.2 og 3.3). I gruppe 2, som i langt mindre grad har tært på pensjonsformuen før 2017, er kjønnsforskjellen motsatt. Der har menn høyere beregnet pensjonsformue enn det kvinner har.

Totalt sett for hele befolkningen, utgjør alderspensjon fra folketrygden 82 prosent av den samlede beregnede pensjonsformuen i 2017, mens i våre grupper utgjør det 80 prosent for gruppe 1 og 78 prosent for gruppe 2. For gruppe 2 er det spesielt offentlige tjenstepensjoner som skiller seg ut ved å utgjøre 19 prosent av formuen, mens vi finner lite private tjenstepensjoner, bare 3 prosent. For gruppe 1 er disse to størrelsene ganske like, og utgjør 10 prosent hver av den samlede pensjonsformuen.

Referanser

- NAV Arbeids- og velferdsdirektoratet (2020) *Utviklingen i alderspensjon per 31. desember 2019*, Statistikknotat. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/pensjon-statistikk/alderspensjon>
- Claus, Gunnar, Carol Romay, Ingrid Melby og Frøydis Strøm (2013): *Høy inntekt blant yngre alderspensjonister*. Artikkel Statistisk sentralbyrå, 25. juni 2013 <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/hoy-inntekt-blant-yngre-alderspensjonister>
- Strøm, Frøydis, Carol Romay og Ingrid Melby (2014): *Flere med jobb og alderspensjon*. Artikkel, Artikkel Statistisk sentralbyrå, 25. juni 2014 <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-med-jobb-og-alderspensjon>
- Strøm, Frøydis (2015): *Sterk inntektsvekst til dem som kombinerte jobb med alderspensjon*. Artikkel, Artikkel Statistisk sentralbyrå, 25. august 2015 <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/sterk-inntektsvekst-blant-de-som-kombinerer-jobb-med-alderspensjon>
- Melby, Ingrid (2016): *Blir påfyll til sparegrisen*. Artikkel Statistisk sentralbyrå, 27. juni 2016 <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/blir-pafyll-til-sparegrisen>
- Smogeli, Per Ove og Elin Halvorsen (2019): *Pensjonsformue i Norge 2017*. Rapporter 2019/28, Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/pensjonsformue-i-norge-2017>
- Fredriksen, Dennis og Elin Halvorsen (2019): *Beregninger av pensjonsformue*. Rapporter 2019/28, Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/beregninger-av-pensjonsformue>

Figurregister

Figur 1.1	Husholdningsstørrelse for personer etter gruppe og kjønn, 2012. Prosent....	11
Figur 1.2	Husholdningstype for personer etter gruppe og kjønn, 2012. Prosent.....	11
Figur 2.1	Yrkesaktive i gruppe 1 og 2 etter kjønn. 2012-2018. Prosent	13
Figur 2.2	Alderspensjonister i gruppe 1 og 2 etter kjønn. 2012-2018. Prosent.....	13
Figur 2.3	Yrkesaktive i gruppe 1 og 2 etter utdanning. 2012-2018. Prosent	14
Figur 2.4	Alderspensjonister i gruppe 1 og 2 etter utdanning. 2012-2018. Prosent	14
Figur 3.1	Median inntekt etter skatt, personer 2012-2018. Kroner (nominelle)	15
Figur 3.2	Median inntekt etter skatt, gruppe 1 og 2 etter kjønn, personer 2012-2018. Kroner (nominelle)	18
Figur 3.3	Median inntekt etter skatt, gruppe 1 og 2 etter høyeste fullførte utdanning, personer 2012-2018. Kroner (nominelle)	20
Figur 3.4	Median inntekt etter skatt, husholdninger til personer tilhørende ulike grupper. 2012-2018	22
Figur 3.5	Median inntekt per forbruksenhet, personer tilhørende ulike grupper. 2012- 2018.....	23
Figur 3.6	Median inntekt per forbruksenhet, personer tilhørende ulike grupper, etter kjønn. 2012-2018.....	23
Figur 3.7	Median inntekt per forbruksenhet, personer tilhørende ulike grupper, etter høyeste fullførte utdanning. 2012-2018	24
Figur 4.1	Gjennomsnittlig bruttofinanskapital gruppe 1 og 2, personlig og husholdning, 2012-2018. Kroner.....	26
Figur 4.2	Gjennomsnittlig realkapital gruppe 1 og 2, personlig og husholdning, 2012- 2018. Kroner	26
Figur 4.3	Formuesutvikling for gruppe 1 og 2, gjennomsnittlig beløp for person, 2012-2018.....	27
Figur 4.4	Formuesutvikling for gruppe 1 og 2, gjennomsnittlig beløp for husholdning, 2012-2018.....	28
Figur 5.1	Gjennomsnittlig beregnet nåverdi av pensjonsformue, og sammensetning, etter gruppe i 2012. Kroner 2017	30

Tabellregister

Tabell 1.1	Gruppeinndeling etter status i 2012, personer født i 1949 og bosatt i 2012 og 2018. Antall og prosent.....	9
Tabell 1.2	Grupper etter kjønn, utdanning og innvandrerbakgrunn. 2012. Antall og prosent.....	9
Tabell 3.1	Inntektssammensetning gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018.....	16
Tabell 3.2	Inntektssammensetning for menn i gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018	19
Tabell 3.3	Inntektssammensetning for kvinner i gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018	19
Tabell 3.4	Inntektssammensetning for personer med grunnskole som høyeste fullførte utdanning i gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018..	20
Tabell 3.5	Inntektssammensetning for personer med videregående skole som høyeste fullførte utdanning i gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018.....	21
Tabell 3.6	Inntektssammensetning for personer med universitet eller høgskole som høyeste fullførte utdanning i gruppe 1 og 2. Tusen kroner, gjennomsnitt 2012-2018.....	21

© Statistisk sentralbyrå, 2020

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

ISBN 978-82-587-1152-7 (trykt)

ISBN 978-82-587-1153-4 (elektronisk)

ISSN 0806-2056